

Ključni rezultati Ministarstva finansija u prvih godinu rada 44. Vlade

- Unaprijeđena je finansijska stabilnost i održivost, uz redovno izmirene sve takuće obaveze, potpunu likvidnost budžeta. Prihodi budžeta za osam mjeseci 2024. godine iznosili su 1.825,6 mil. € ili 25,1% procijenjenog BDP-a (7.279,7 mil. €), što je u odnosu na isti period prethodne godine više za 137,7 mil. € ili 8,2%. U poređenju sa planom za period januar-avgust, prihodi budžeta veći su za 79,9 mil. € ili 4,6%. Izuzimajući prihode jednokratnog karaktera, prihodi budžeta za osam mjeseci 2024. godine u odnosu na posmatrani period 2023. godine veći su za 266,7 mil. € ili 17,4%. Uzimajući u obzir ostvarene prihode i rashode, u posmatranom periodu ostvaren je **suficit budžeta** u iznosu od 93,7 mil. €, odnosno na nivou od 1,3% procijenjenog BDP-a, što je u poređenju sa planom, koji predviđa ostvarenje deficita od 138,3 mil. €, za 232 mil. € bolji budžetski bilans od plana.
- **Kapitalni budžet realizovan je u iznosu od 87,59 mil. €, što predstavlja 78,2% plana kapitalnog budžeta za period januar-avgust 2024.** U odnosu na isti period prethodne godine, njegovo ostvarenje je veće za 15,77 mil. € ili 22,0%.
- Do 30.09.2024. godine izvršena je otplata državnog duga i to u ukupnom iznosu od oko 490 mil eura.
- Ukupan državni dug, na dan 30.09.2024. godine, iznosio je 4.4 milijardi eura, ili 60.41% BDP-a. Uzimajući u obzir depozite, **ukupan neto državni dug na dan 30.09.2024. godine iznosio je 3.8 milijardi eura ili 51.92% BDP-a.**
- **Depoziti na dan 30.09.2024. godine iznosili su 617.94 miliona eura, uključujući 38.447 unci zlata.**
- Depoziti (bez zlata) na dan 30.09.2024. godine iznosili su oko 520 miliona eura. Uzimajući u obzir da je otplata duga od početka godine bila oko 490 mil eura, a smanjenje depozita oko 250 mil eura, zaključujemo da je **polovina od iznosa koji je opredijeljen na otplatu duga finansiran iz tekućih prihoda.**
- Značajno je očuvana makroekonomska stabilnost, uprkos svim nepovoljnim geopolitičkim kretanjima i ekonomskim nepovoljnostima koje su uzrokovale velike krize.
- **Kontinuirani pozitivni ekonomski trendovi i snažan rast budžetskih prihoda**, sa prognozma da će se nivo deficita kretati od 3,3% BDP-a u 2024. do nivoa od 3,3% BDP-a u 2027. godini.
- **Unaprijeđena je transparentnost budžetske potrošnje.**
- Ostvaren je **snažan ekonomski rast, po stopi od 3,8%**, što je jedan od najvećih u Evropi.
- Povećane su plate čime je minimalna zarada za poslove sa SSS dostigla iznos od 600 eura, a minimalna zarada za poslove sa VSS iznos od 800 eura, dok je opterećenje na rad na teret poslodavca jedno od najnižih u Evropi.
- Smanjena je stopa doorinosa na penzijsko i invalidsko osiguranje sa 20,5 % na 10%, što je značajan iskorak u unaprjeđenju biznis ambijenta. **Unaprjeđen standard penzionera** povećanjem minimalne penzije na 450 eura od 01. januara 2024, što je povećanje od 52%.

- **Donešen je Zakon o budžetu za 2024. u zakonskom roku.**
- **Usvojen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu za 2024. godinu.**
- Usvojena je **Fiskalna strategija za period 2024-2027. godine**, sa jasnim ciljevima fiskalne politike, mjerama i aktivnostima, kao i makroekonomskim i fiskalnim projekcijama u periodu 2024 – 2027. godine.
- Usvojene **Smjernice makroekonomske i fiskalne politike** za period 2025-2027, koje definišu ključni makroekonomski i fiskalni okvir u srednjoročnom periodu, limite potrošnje svih potrošačkih budžetskih jedinica i predstavljaju polaznu osnovu za izradu zakona o budžetu.
- Usvojen je i blagovremeno poslat EU **Program ekonomskih reformi (PER)** za Crnu Goru 2024-2026. godina.
- **Pažljivo i odgovorno je planiran budžet** sa podrškom samo razvojnim projektima sa potencijalom, dok je istovremeno racionalizovana potrošnja javnih finansija. U pripremama budžeta za narednu godinu fokus MF, pored toga biće i na tzv. dječijem budžetu i zelenom budžetu.
- U avgustu je zabilježena **najniža stopa inflacije** od aprila 2021. godine, u iznosu od 2,2%, čime je CG u skladu sa dominantnim trendovima prisutnim u većini zemalja EU.
- **Unaprijeđen je kreditni rejting** od strane dvije renomirane međunarodne agencije, čime je potvrđena ispravnost ekonomskih politika Vlade i dat pozitivan impuls domaćim i stranim investitorima. Naime, unaprijeđen je kreditni rejting kod Agencija Standard & Poor's (S&P) sa B na B+, uz stabilne izgleda, što je drugo uzastopno poboljšanje ocjene kreditnog rejtinga kod te Agencije za samo 10 mjeseci. Prethodno su, u martu, poboljšali izgleda crnogorske ekonomije iz "stabilnog" u "pozitivan". A nakon 2013. godine, po prvi put, povećan je kreditni rejting Crne Gore sa „B1“ na „Ba3“, uz stabilne izgleda i po ocjeni Agencije za kreditni rejting Moody's.
- Zabilježen je **kontinuirani rast prihoda od igara na sreću i nagradnih igara**. Zaključno sa septembrom, po tom osnovu, prihodi su iznosili 24,3 miliona eura, što predstavlja rast od 81,72 %. Ovaj rezultat potvrđuje uspjeh i stabilno funkcionisanje sistema prihodovanja sredstava od ove oblasti. Prihodi koji su osnovu igara na sreću ostvareni u 2023. godini iznosili su 22 miliona EUR, dok je prema podacima Uprave za igre na sreću prihod po istom osnovu u prva tri kvartala 2024.godine iznosio 24,4 miliona EUR. Projekcije očekivanih prihoda na nivou cijele 2024. godine su na nivou od 33-34 miliona EUR, što će predstavljati povećanje od 50% u odnosu na prethodnu godinu.
- Obezbijeđena **efikasna naplata prihoda od strane Uprave carina**, čime se značajno doprinosi uvećanju ukupnih budžetskih prihoda uz primjenu snažnih mjera fiskalne politike. Za prvih 9 mjeseci 2024. godine, ostvaren je dobar trend naplate carinskih prihoda. Ostvarena bruto naplata iznosila je 965 mil. € čime je ostvaren rast prihoda od 79 mil. €, ili 9% više u odnosu na isti period prethodne godine, dok je plan prihoda za period januar-septembar 2024. godine premašen za 17 mil. €, odnosno 2%.

- **Poreska uprava takođe kod svih vrsta dažbina bilježi rast naplate prihoda.** Najznačajniji rast prihoda ostvaren je po osnovu akcize, koja je naplaćena u iznosu od 285 mil. €, što je u odnosu na isti period 2023. godine više za 38,5 mil. €, ili 16%. Po osnovu PDV-a pri uvozu ostvarena je bruto naplata u iznosu od 633 mil. €, dok je naplata po osnovu carine iznosila 45 mil. €. Naplata poreza na kafu iznosila je 2 mil. €, a ostali prihodi naplaćeni su u iznosu od 114.000,00€.
- Usvojen je **Program za suzbijanje neformalne ekonomije u Crnoj Gori za period od 2024 – 2026. godine** u cilju nastavka aktivnosti na planu smanjenja učešća neformalne ekonomije u BDP-u.
- **Predlog zakona o Razvojnoj banci Crne Gore** je u Skupštinskoj proceduri. U skladu sa strateškim pravcem razvoja Crne Gore, kontinuiranom potrebom za diversifikacijom crnogorske privrede i poboljšavanjem njene konkurentnosti, postoji potreba za daljim razvojem institucija i mehanizama za olakšavanje pristupa finansijama, kako privrede tako i javnih preduzeća i lokalnih samouprava. To će se, između ostalog, omogućiti kroz osnivanje Razvojne banke Crne Gore, koja će služiti tržišnim segmentima koje komercijalne banke ne opslužuju adekvatno.
- **Donijet je set poreskih propisa** i to:
 - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje
 - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama
 - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodatu vrijednost
 - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica
 - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit pravnih lica
 - Zakon o otpisu kamata na dospjele poreske obaveze
- **Usvojena je Uredba o Carinskoj tarifi za 2024. godinu**, kojom je izvršeno usklađivanje nomenklature carinske tarife sa Kombinovanom nomenklaturom Evropske unije za 2024. godinu. čime će se unaprijediti pravni okvir u oblasti međunarodnog drumskog prevoza.
- **Pripremljen je Predlog Programa trgovinskih olakšica 2024-2026**, s okvirnim Akcionim planom koji predstavlja sveobuhvatnu inicijativu koja ima za cilj unaprjeđenje efikasnosti, efektivnosti i lakoće prekogranične trgovine. Ovaj program služi kao polazna osnova u planovima Crne Gore da se potpunije integriše u globalne ekonomske tokove ali i uskladi sa utvrđenim standardima međunarodne prekogranične trgovine.
- U oktobru je **počela primjena NCTS**-Nacionalna primjena Novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema (NCTS), na cijelom carinskom području Crne Gore, sa ciljem modernizacije javne uprave primjenom zajedničkog tranzitnog postupka, uz istovremeno uvođenje moderne informacione arhitekture i tehnologije u carinski informacioni sistem. Implementacija NCTS-a osigurava i uslove za jačanje borbe protiv carinskih prekršaja i sprečavanje korupcije jer se najveći dio sprovođenja carinskih formalnosti obavlja automatski.

- Usvojen je **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Centralnoj banci Crne Gore** sa ciljem usklađivanja sa pravnom tekovinom EU, u skladu sa preporukama Evropske komisije, kao i MMF-a, datih tokom sprovođenja Misije za procjenu zaštitnih mehanizama Centralne banke Crne Gore (Safeguards Assesment Mission).
- Usvojen je **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju**, kojim će se unaprijediti nadzorne prakse i regulatorni standardi.
- Intenzivno se radi na pridruživanju Crne Gore jedinstvenom području Evropske unije za plaćanje u eurima (**SEPA**). Prednosti proširenja geografskog područja SEPA za građane Crne Gore značiće jednostavnije i brže transakcije, smanjenje troškova, standardizaciju procedura i pristup evropskom tržištu.
- Usvojen je **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o finansiranju lokalne samouprave**, kojim je između ostalog, predviđeno da se procenat ustupanja prihoda od poreza na dohodak fizičkih lica opštinama koje pripadaju Središnjem i Primorskom regionu, umanjani za 10% (sa 50% na 40%) i ova sredstva, u cilju smanjenja razvojnog jaza između najmanje i najviše razvijenih jedinica lokalne samouprave u Crnoj Gori, opredijeljena su opštinama Sjevernog regiona i opštinama Zeta i Tuzi, na ime dotacija opštinama, prema stepenu razvijenosti opštine.
- U januaru 2024. godine uspješno je zaključena **hedžing transakcija** sa četiri renomirane evropske i američke banke, kao međuvalutni svop aranžman u vezi sa kreditnim aranžmanom sa Exim Kina bankom za potrebe izgradnje prioritetne dionice autoputa Bar-Boljare. Tom prilikom izvršena je konverzija ukupnog dolarskog duga kod Exim Kina Banke, u iznosu od 754,07 miliona USD, uz prosječno ugovoreni kurs EUR/USD od 1,087 i prosječnu kamatnu stopu od 0,98%. Aranžman je zaključen do kraja otplate kredita Exim Kina banci (2035. godine), a obuhvata ukupno pet rata Kina Exim kredita, sa obaveznim prekidom nakon dvije godine. Zahvaljujući navedenom hedžing aranžmanu ostvarena je ušteda u budžetu u 2024. godini u iznosu od ukupno 6,8 miliona EUR.
- Realizovanim hedžing aranžmanom **unaprijeđena valutna struktura javnog duga**, čime je učešće dolarskog duga u ukupnom dugu smanjeno sa 17% na gotovo 0%.
- U martu tekuće godine, Ministarstvo finansija je u saradnji sa četiri renomirane banke: Bank of America, Citi Group, Erste Bank i Societe Generale Bank, realizovalo transakciju **emisije obveznica na međunarodnom tržištu u iznosu od 750 miliona dolara**, sa rokom dospjeća od sedam godina i kamatnom stopom od 7,25% godišnje, odnosno izvedenom kamatnom stopom u eurima od 5,88 %. Ukupan iznos sredstava obezbjeđenih emisijom obveznica, nakon realizacije hedžing transakcije, iznosi 687,76 miliona eura, čime su obezbjeđena nedostajuća sredstva za 2024. godinu. Ostvaren izuzetan uspjeh emisije obveznica u američkim dolarima, pri čemu je završna knjiga dostigla istorijski maksimum od 4,7 milijardi dolara i time postala najveća knjiga potražnje investitora koju je Crna Gora ikada ostvarila.

Sredstva obezbijeđena kroz zaduženje namjenjena isključivo za finansiranje otplate postojećeg duga, kao i za finansiranje kapitalnog budžeta i stvaranje fiskalne rezerve za narednu godinu.

- **Obezbjeđenje fiskalne rezerve u cilju otplate duga u narednoj godini - Odobren Zajam za razvojne politike (Development Policy loan - DPL) sa Svjetskom bankom, AFD i OPEC fondom u ukupnom iznosu od 180 miliona eura.** Odobrenje DPL zajma od strane Svjetske banke odražava potvrdu i podršku našim naporima u jačanju fiskalne discipline i podsticanju zelenog i održivog razvoja.
- U cilju jačanja domaćeg tržišta kapitala, do kraja godine planirano je prvo **emitovanje državnih retail obveznica** u iznosu do 50 miliona eura, namijenjenih građanima sa konkurentnijom kamatnom stopom u odnosu na depozite kod banaka. Sredstva iz emisije retail obveznica namijenjena za stvaranje fiskalne rezerve.
- U cilju jačanja investicionog ciklusa i očekivanog investicionog rasta u godinama koje slijede, osim značajnog ulaganja u putnu infrastrukturu, planirani su i **veliki kapitalni projekti** u sektoru obrazovanja, turizma, zdravstva i energetike, sa posebnim akcentom na obnovljive izvore energije i povećanje energetske efikasnosti, što će ubrzati dugoročnu zelenu transformaciju crnogorske privrede. Visok nivo javnih investicija, uz planirane kapitalne izdatke u narednim godinama, omogućiće veću produktivnost domaće privrede, poboljšati tokove zapošljavanja i uslove života i povećati učešće na tržištu rada. Tako su zaključeni sledeći kreditni aranžmani:
- Finalizovan Nacrt izmjena zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike koji predviđa definisanje nadležnosti Monstata u dijelu izrade zvanične statistike državnih finansija u skladu sa **ESA 2010 nacionalnim računima EU**.
- **Zaključeni Ugovori o kreditu za finansiranje infrastrukturnih projekata:**
 1. **Ugovor o kreditu sa Evropskom investicinom bankom (EIB) za finansiranje Projekta Unapređenje crnogorske željeznice u iznosu od 40 miliona eura.** Ukupan iznos projekta, koji će realizovati Željeznička infrastruktura Crne Gore, procijenjen je na 80 miliona eura od čega je 35,5 miliona eura dodijeljeno kao grant u okviru Investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF), dok je iznos od 40 miliona eura Crna Gora obezbijedila kroz kreditni aranžman sa EIB-om.
 2. **Ugovor o kreditu sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) za potrebe finansiranja Projekta rekonstrukcije javnih zdravstvenih ustanova Kliničkog centra Crne Gore, Opšte bolnice Bijelo Polje i Opšte bolnice Cetinje, u iznosu od 12 miliona eura,** a u cilju unapređenja energetske efikasnosti pomenutih objekata.
 3. **Ugovor o garanciji za kreditni aranžman između Željezničkog prevoza Crne Gore A.D. Podgorica (ŽPCG) i Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD), za Projekat finansiranja nabavke novih vozova koji bi se koristili u lokalnom prevozu putnika, u iznosu od 30 miliona eura.**

4. **Ugovor o garanciji za kreditni aranžman između Montecargo AD Podgorica i Crnogorske komercijalne banke a.d. Podgorica, za Projekat finansiranja investicionih popravki voznih sredstava (lokomotiva i vagona) u iznosu od 2,8 miliona eura.**

Pripremljeni Kreditni aranžmani za infrastrukturne projekte:

1. Za potrebe finansiranja Projekta unaprjeđenja energetske efikasnosti u objektima obrazovanja u Crnoj Gori, sa Evropskom bankom za obnovu i razvoja (EBRD), u iznosu od 20 miliona eura.
 2. Pregovori u toku za kreditni aranžman između Crne Gore i IBRD za projekat Dekarbonizacije energetskog sektora Crne Gore, ukupne vrijednosti 33,8 miliona eura.
- U toku su pregovori sa EK u pogledu **realizacije Plana rasta**, gdje je za Crnu Goru opredijeljen iznos do 383,5 miliona eura, od čega za finansiranje infrastrukturnih projekata 205,1 miliona eura i to 95 miliona kredita pod povoljnim uslovima i rokovima otplate i oko 110,1 miliona eura bespovratnih sredstava, koji će se implementirati kroz mehanizam WBIF-a za spremne kapitalne projekte.
 - **Izrada Srednjoročne strategije upravljanja javnim dugom** je u toku.
 - Pripremljeni Protokoli sa jedinicama lokalne samouprave u cilju rješavanja problema koji se tiču njihovih dugovanja po osnovu transfernih zajmova.
 - **Budžetska inspekcija** je započela prvi put kontinuirane aktivnosti vršenja inspeksijskog nadzora na terenu, u februaru 2024.godine nakon 11 godina od formiranja, u skladu sa prvi put donijetim Planom nadzora budžetske inspekcije za 2024. godinu.
 - Utvrđen **Predlog Zakona o budžetskoj inspekciji**, koji se nalazi u skupštinskoj proceduri.
 - Strategijom reforme javne uprave 2022-2026 kao i Programom reforme upravljanja javnim finansijama 2022-2026, u okviru strateškog cilja Finansijska kontrola, predviđena je **operacionalizacija centralizovane funkcije budžetske inspekcije**.
 - Sprovedene su **aktivnosti na unaprjeđenju zakonskog okvira iz oblasti državne pomoći**. Predlog zakona o kontroli državne pomoći je trenutno u fazi dobijanja mišljenja od strane Sekretarijata za zakonodavstvo.
 - Na inicijativu NVO MANSa započeta je procedura **Izmjene Zakona o carinskoj službi**. Formirana je radna grupa i održani sastanci. Izrađen je Predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o carinskoj službi i upućen Evropskoj komisiji na mišljenje o usaglašenosti sa propisima, kao i dodatna pitanja.
 - Vlada je u maju 2024. godine usvojila informaciju o **6 presuda Evropskog suda za ljudska prava**, donijetih protiv Crne Gore, po prestavkama bivših radnika privrednog društva Radoje Dakić. **MF je po osnovu ovih presuda ukupno isplatilo iznos od 4.794.486,38 eura, od čega je oko 100.000,00 eura uplaćeno u depozit Osnovnog suda do okončanja ostavinskih postupaka. U septembru i oktobru isplaćeno je 1.531.437,44 na osnovu dvije presude Evropskog suda za ljudska prava, što znači**

da je do sada po presudama ES isplaćeno ukupno 6.325.923,82 eura. MF isplatilo je i 1.623.537,03 eura na ime naknade nematerijalne štete, što sa isplaćenim iznosima po presudama ES iznosi 7.949.460,85 eura.

- Uspješno je realizovan najveći statistički projekat, **Popis stanovništva, domaćinstva i stanova**, čiji će rezultati biti osnova za vođenje i kreiranje strategija razvoja u svim sferama društvenog života i kreiranje politike razvoja Crne Gore i njeno integrisanje u EU.
- **Započeta reforma prelaska na obračunsko računovodstvo** u okviru **PULSAR projekta**.
- Kako bi se poboljšala efikasnost i konkurentnost tržišta javnih nabavki, u junu 2024. godine usvojen je **Pravilnik o izmjeni i dopuni Pravilnika o načinu sprovođenja jednostavnih nabavki**, kojim je utvrđen maksimalan godišnji iznos direktnih nabavki od 100.000,00 eura. Ove izmjene imaju za cilj smanjenje udjela ove vrste nabavki u ukupnoj vrijednosti javnih nabavki na 2% do kraja 2026. godine. Završen je rad na elektronskoj izjavi privrednog subjekta, koja će u značajnoj mjeri olakšati pripremu i podnošenje ponude u postupku javne nabavke.
- Vlada Crne Gore je u januaru donijela **Odluku o obrazovanju Savjeta za javne investicije**, kojim predsjedava predsjednik Vlade Crne Gore, uz učešće resornih ministara i ključnih institucija u realizaciji kapitalnih projekata. Na ovaj način stvoren je novi institucionalni okvir za unapređenje javnih investicija, efikasniju koordinaciju i realizaciju aktivnosti u dijelu kapitalnih projekata i drugih projekata infrastrukturnog razvoja.
- **U završnoj fazi implemetacija Projekta Reforma poreske administracije (RARP)** kojom će se postići poboljšanje efikasnosti poslovnih funkcija Poreske uprave, kako bi se smanjili troškovi za poreske obveznike.
- Crna Gora je postala **članica Globalnog foruma o transparentnosti i razmjeni informacija u poreske svrhe**, čime je pokazala opredijeljenost za borbu protiv poreskih prevara i utaja.
- Usvojen **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sanaciji kreditnih institucija i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stečaju i likvidaciji banaka**.